

profilaktyky. [Adolescentes' Internet addiction as socio-pedagogic prevention object]. Luhansk.

6. Ryzhanova, A. O., Potomkina, N.Z. (2021). *Zarubizhnyi dosvid profilaktyky Internet-zalezhnosti molodi*. [Foreign experience in the prevention of youth Internet dependence]. Kropyvnytskyi.

7. Toffler A. & Toffler H. (2008). *Revolutsionnoe bogatstvo: kak ono budet sozdano i kak ono izmenit nashu zhizn*. [Revolutionary Wealth: How it will be created and how it will change our lives]. Moscow.

8. Erikson, E. (1996). *Identichnost: yunost i krizis* (Tolstiyh, A. V. Trans.) [The Identity: youth and crisis]. Moscow.

9. Azza Abdel-Azim Mohamed (2010). *Problemy konfidentsiinosti v Interneti sered korystuvachiv sotsialnykh merezh*. [Online Privacy Concerns Among Social Networks' Users]. Canada.

10. Christina, K. C. Lee & Denise M. Conroy. (2003). *Internet: ahent sotsializatsii pidlitiv spozhyvachiv*. [The internet: a consumer socialization agent for teenagers]. Auckland.

11. *Facebook. Investor Relations*. [Online]. URL: <https://investor.fb.com/investor-news/default.aspx>

12. Harari, Y. N. (2014). *Sapiens: korotka istoriia liudstva*. [Sapiens: a brief history of humankind]. London.

13. Valkenburg, P. M., Cantor, J. (2001). *Rozvytok dytyny u spozhyvacha*. [The development of a child into a consumer]. Pittsburgh.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РИЖАНОВА Алла Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Сумського педагогічного університету ім. А. С. Макаренка.

Наукові інтереси: соціальна педагогіка, соціальне виховання, соціально-педагогічна діяльність, інформаційне суспільство.

ПОТЬОМКІНА Нанулі Зурабівна – здобувач ступеня доктора філософії Харківської державної академії культури.

Наукові інтереси: соціальна педагогіка, соціально-педагогічна діяльність, «покоління Z», кіберсоціалізація, Інтернет-залежність.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

RYZHANOVA Alla Oleksandrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Social Work and Management of Socio-Cultural Activities, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.

Circle of scientific interests: social pedagogy, social education, socio-pedagogical activities, information society.

POTOMKINA Nanuli Zurabivna – PhD Student Specialization Social Pedagogy, Kharkiv State Academy of Culture.

Circle of scientific interests: social pedagogy, socio-pedagogical activity, «generation Z», cybersocialization, Internet addiction.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2021 р.

УДК 378. 4:78 (436)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-44-50

ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9112-3468>

e-mail: cherkasov_2807@ukr.net

СИСТЕМА ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УГОРЩИНІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Глобалізація світової освітньої системи, інтеграція музичної освіти Угорщини до світового європейського простору вимагає узагальнення досвіду організації музичного виховання дітей і молоді в масових загальноосвітніх навчальних закладах. Система загальної музичної освіти учнів у школах Угорщини має сталі традиції, перевірені форми й методи роботи з опанування європейськими і світовими культурними цінностями. За такої ситуації обґрунтування змісту й організації музичної освіти учнів у школах Угорщини в

контексті європейських і світових тенденцій є актуальним і своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз джерел педагогічного та мистецького спрямування підтверджує, що вітчизняними та зарубіжними науковцями, з-поміж яких: Т. Є. Кристопчук, Л. М. Масол, Г. Ю. Ніколаї, О. М. Олексюк, О. Я. Ростовський, А. А. Сбруєва, С. О. Сисоєва, Л. Л. Халецька, В. Ф. Черкасов, І. О. Ярмак, різною мірою досліджено та розкрито ті чи ті питання становлення й розвитку загальної музичної освіти в країнах Західної Європи.

Тематика нашого наукового пошуку значно доповнює дослідження названих авторів, уможливує усвідомлення особливостей системи загальної музичної освіти дітей та молоді в Угорщині.

Мета статті полягає у вивченні та узагальненні системи загальної музичної освіти в Угорщині.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система шкільної освіти в Угорщині має багато спільного з організацією освіти в країнах Центральної Європи, до якої входять колишні соціалістичні країни. Шкільна система містить кілька варіантів, які відрізняються тривалістю перебування в початковій та відповідно середній школі. Повна початкова та середня освіта в Угорщині триває 12 років. Головним документом, що регулює організацію освіти є Закон «Про державну освіту» 2011 року. Окремі питання регулювання діяльності навчальних закладів містяться в постановках Уряду та наказах Міністерства освіти.

До системи освіти Угорщини входять початкова і середня школа. В залежності від типу навчального закладу перебування в початковій школі може тривати від 4 до 8 років. У державних навчальних закладах до початкової школи приймають дітей з 6 років. Навчання триває 4 роки, а до навчальних програм включено такі дисципліни як: література, граматики, математика, фізичне виховання, екологічні науки, музика і мистецтво. До того ж діти вивчають одну з іноземних мов (англійська, німецька, французька) за вибором.

Що стосується музично-естетичного виховання, то в першу чергу це уроки музики та мистецтва. Наразі, уроки музики проходять раз на тиждень. Окрім того, раз на тиждень до розкладу внесено предмет мистецтво.

З 5-го класу батьки можуть перевести дітей у гімназію з 8-річним терміном навчання, а після 6-го – у шестикласну гімназію. Тут учні вивчають біологію, географію, історію, історію мистецтва, фізику, хімію, одну або дві іноземні мови та музику. Відповідно до інтересів та творчих здібностей підлітки беруть участь у позакласній роботі, опановують гру на музичних інструментах, знайомляться з основами музичної грамоти.

У середню школу діти переходять з 8-річної базової школи і навчаються протягом 4 років. Якщо навчання здійснюється двома мовами – угорською та іноземною – програмою передбачено ще один додатковий рік навчання (13-й клас). Таким чином, в Угорщині виділяють три типи навчальних закладів III рівня акредитації відповідно до міжнародної стандартної рамки класифікацій:

I тип – середня школа;

II тип – Gimnázium (професійна гімназія, де готують студентів до вступу у вищі навчальні заклади);

III тип – Szakközépiskola (середнє професійне училище, де підлітки отримують робітничу кваліфікацію. Тут учні отримують атестат «про закінчення середньої школи», який відкриває доступ до вищих навчальних закладів); Szakmunkásképző Szakiskola (професійно-технічне училище для учнів з низькими досягненнями у навчанні, де молодь отримує загальну середню освіту та робітничу спеціальність) [7, с. 15].

Після закінчення середньої школи, учні складають іспит (érettségi угорською мовою) з п'яти предметів: письмовий іспит з математики, усний і письмовий з літератури і граматики, іноземної мови, історії, а також письмовий або усний з предмету за вибором учня. Ці іспити також зараховуються при вступних випробуваннях до вищих навчальних закладів та коледжів.

Навчальні програми для усіх типів навчальних закладів розробляються Міністерством освіти Угорської Республіки. Існує певна диференціація між дітьми з національних та етнічних меншин стосовно доступу до навчання мовою тієї чи тієї громади. Німецька, словацька, румунська та хорватська національні меншини мають доступ до порівняно широкого кола програм у середніх школах та гімназіях. Сербі, словени, болгари та русини також мають освітні заклади, де навчання відбувається мовою етнічних меншин, однак, через невелику кількість учнів таких шкіл небагато. Поляки, греки, вірмени та українці не мають шкіл, де навчання відбувалося б за однією з програм вивчення мови меншини. Натомість, представники цих національних та етнічних меншин відвідують мовні курси та недільні школи, які надають можливість вивчати не лише мову, а й культуру та традиції певної національної чи етнічної меншини [7].

Фінансування державних шкіл в Угорщині здійснюється за рахунок державного бюджету та частково забезпечується місцевими бюджетами. З метою гарантування стабільної роботи шкіл та належних умов навчання 2013 року було створено Центр управління закладами ім. К. Клебельсберга (Klebelberg Intézményfenntartó Központ – KLIK). Фінансування шкіл при церквах здійснюється на рівні недержавних навчальних закладів і його обсяг визначається у законі про бюджет (ст.31-33 Закону «Про державну освіту») [7, с. 15].

Слід зауважити, що 97 % населення є угорцями, а відтак угорська мова є офіційною мовою Угорської Республіки. Однак

Конституція гарантує право національних та етнічних меншин на збереження культурної спадщини, навчання мовою національних та етнічних меншин (болгари, роми, греки, хорвати, поляки, німці, вірмени, румуни, русини, серби, словаки, словени та українці). Закон «Про державну освіту» забезпечує право дітям національних та етнічних меншин на здобуття повноцінної освіти, а також право на навчання їх рідною мовою. Національна базова навчальна програма передбачає п'ять основних типів програм для навчання дітей з національних та етнічних меншин, а саме: навчання мовою меншини, навчання двома мовами, навчання угорською мовою та вивчення мови меншини в якості іноземної мов, міжкультурні освітні програми, корекційні програми для ромів.

Реалізація змісту національної основної навчальної програми забезпечується рамочним навчальним планом. Студіювання таких навчальних планів дозволяє стверджувати, що у 9–10 класах уроки музики і співів проводяться по 1 годині на тиждень. Основним засобом навчання вважається підручник. Відповідно до навчальних програм щорічно учням пропонується декілька варіантів підручників, укладених вчителями музики і співів спільно з фахівцями базових інститутів міністерства, а саме: Інститутом досліджень і розвитку освіти та університетом Кароля Естергазі. До того ж існує навчальна програма «Цифрова середня школа», розрахована на використання цифрових навчальних посібників, пісенників і хрестоматій шкільного пісенного репертуару. Ця програма розрахована на дистанційну форму навчання і також займає своє місце в організації освітнього процесу.

В основу навчальних програм з «Музики» для загальноосвітніх навчальних закладів Угорщини покладено концепцію музично-естетичного виховання дітей і молоді відомого педагога, етнографа, мовознавця, композитора і диригента Золтана Кодая (1882–1967 рр.). Викладаючи композицію в Музичній академії в Будапешті З. Кодай вивчав угорське народне музичне мистецтво, фольклорну творчість й німецьку літературу, брав участь у фольклорних експедиціях. Результатом його наукових пошуків стала докторська дисертація на тему «Строфічна структура угорської народної пісні». Як науковець, З. Кодай був переконаний у необхідності залучення дітей і молоді до музичної культури свого народу. Піклуючись про рівень музично-естетичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів З. Кодай брав участь у редагуванні шкільних програм, підготовки шкільних підручників, писав пісні для дітей та розробляв методичні

рекомендації для вчителів музики стосовно методів і прийомів роботи з дітьми в умовах масової загальноосвітньої школи.

На початку ХХ століття за ініціативи З. Кодая в загальноосвітніх школах Угорщини предмет «Співи» було введено до навчальних планів як обов'язковий предмет. До того ж почали працювати школи з поглибленим вивченням музики, де кожна дитина брала участь в колективних формах музикування. Учні співали в хорі та грали в оркестрі або ансамблі. Діти вивчали теорію музики і сольфеджіо, навчалися гри на музичному інструменті. Окрім того, вони вивчали музичну культуру і композиторів Угорщини та композиторів інших країн світу.

Узагальнюючи практичний досвід, З. Кодай створив концепцію музично-естетичного виховання дітей і молоді починаючи від дошкільних навчальних закладів і закінчуючи Університетом музичного мистецтва ім. Ференца Ліста (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem). Основна мета його концепції полягала в ознайомленні дітей і молоді з угорською народною музикою і музикою композиторів інших країн світу. Центральне місце в концепції З. Кодая займав хоровий спів, який за висловлюванням композитора, не тільки позитивно впливав на духовний і фізичний розвиток дитини, а також виховував відчуття колективізму, відповідальності та дисциплінованості. Починати вокально-хорову роботу з класом З. Кодай рекомендував зі співу дитячих та народних пісень рідною мовою. До репертуару він пропонував включати довершені за змістом і формою народні пісні, кращі твори вітчизняних і зарубіжних композиторів.

З. Кодай був глибоко переконаний у тому, що кожен учень повинен відчувати свою належність до угорського народу. А для цього він повинен знати рідну мову і музичну мову свого народу. «В людині може бути лише одна рідна мова, в тому числі і музична» [1, с. 152].

З ініціативи З. Кодая у 50-х роках ХХ століття в Угорщині відкриваються школи нового типу – загальноосвітні школи з поглибленим вивчення музики. На протязі вісьми років діти вивчають комплекс музичних дисциплін, передбачених навчальним планом, над яким працювали однодумці З. Кодая. Мета шкіл такого типу полягала у тому, щоб навчати дітей музичній грамотності. Такі школи повинні стимулювати не тільки розвиток музичних здібностей учнів, а також формувати у них музичну культуру, підготувати для подальшого професійного становлення як музиканта та виконавця. Діти вивчали теорію

музики і сольфеджіо, співали в хорі й грали в оркестровому колективі, навчалися гри на певному музичному інструменті, брали участь в ансамблевому музикуванні та участь в фольклорних вокальних та інструментальних ансамблях.

Використовуючи творчу спадщину З. Кодая, угорські вчителі у вокально-хоровій роботі з дітьми як молодшого так і середнього шкільного віку акцент ставили і ставлять на угорській народній пісні. З першого класу учні співають угорські дитячі народні пісні, у яких відтворено життя і природа рідного краю. Це ігрові пісні, лічилки, примовки та забавлянки. «Парні ігрові рухи, які супроводжують під час гри спів та чітку вимову тексту, дають можливість виробити в дітей правильне відчуття ритму та точну інтонацію» [5, с. 24].

Для засвоєння музичної мови свого народу, виховання поваги до традицій рідного краю, до змісту уроків вчителі включають пісні тієї місцевості, де проживають учні. Наразі, ці пісні виконуються з використанням елементів танцювальних рухів. За такого підходу діти плескають в долоні, імітують стрибки та певні кроки. В основі вокально-хорового виховання покладено пентатоніку, що сприяє розвитку музичного слуху та музичних уявлень дітей. «Музичні особливості дитячих пісень пов'язані з характером ігрових рухів, а також із специфічними угорськими мовними інтонаціями та наголосами» [5, с. 24] – зазначає дослідниця музичного виховання дітей за методом відносної сольмізації Е. З. Тайнель.

Спів дитячих народних ігрових пісень, у яких відроджено пісенно-ігрові традиції пращурів, поєднується з тактуванням ритму та ритмічним супроводом, що позитивно впливає на розвиток ладового слуху та відчуття метроритму, заохочує дітей до активної участі у їхньому виконанні. Цінним є те, що вчителі використовують як абсолютну так і відносну (релятивну) систему сольмізації. З першого класу діти вивчають розташування нот на нотному стані, опановують техніку читання нот з листа.

Вчителі музики на початковому етапі вокально-хорової роботи з першокласниками використовують дитячі народні ігрові пісні, які відповідають віковим особливостям учнів. Це дитячі пісні написані З. Кодасем та пісні в обробці З. Кодая, надруковані у збірниках «Дитячі пісні» та «Вокальні ігри». Збагачуючи пісенно-ігрові традиції пращурів учителі музики пропонують дітям самостійно віднаходити рухи, вигадувати нові музичні ігри, які відповідають музичному супроводу, ритмічній організації мелодії. Виконання

пісень з рухами заохочує дітей до подальшої творчої діяльності, наближає їх до продовження дитинства та засвоєння метроритмічної та інтонаційно-образної структури тієї чи тієї музичної композиції.

У роботі з дітьми вчителі використовують багатотомне видання «Антології угорської народної музики», де презентовано дитячі, календарні та весільні народні пісні, які мають свої цікаві особливості, пов'язані з характерними для дітей рухами, а також зі специфічними угорськими мовними інтонаціями та наголосами. «Парні ігрові рухи, які супроводжують під час гри спів та чітку вимову тексту, дають можливість виробити в дітей правильне відчуття ритму та точну інтонацію» [5, с. 24] – наголошує Е. З. Тайнель.

За своєю структурою дитячі народні пісні складаються з певних мотивів, які нагадують угорські народні пісні. Ці мотиви можуть видозмінюватися, наразі, у ритмічній побудові допускається дроблення певної ритмічної конфігурації, що необхідно для відтворення тих чи тих варіантів рухових комбінацій. Музично-ритмічні композиції можуть видозмінюватися в залежності від зміни характеру мелодії, надання їй певних динамічних відтінків та нових рухових символів.

Послугуючись новітніми технологіями вчителі поступово залучають дітей до опанування знаннями елементарної нотної грамоти. І перш за все, навичками читання нот у межах першої октави. Розучування дитячих пісень відбувається як за допомогою абсолютної системи сольмізації, так і з використанням ручних знаків, що активізує участь дітей в процесі виконання.

Отже, вокально-хорове виховання учнів в угорських школах здійснюється в процесі поєднання абсолютної та відносної системи сольмізації. Угорські вчителі музики переконані, що тільки вокально-хорове виховання сприяє розвитку музично-творчих здібностей учнів на етапі їхнього входження в світ музичного мистецтва.

Цінним є те, що системний підхід до розвитку індивідуальних творчих здібностей дітей зумовлений їхньою участю в культурно-мистецьких заходах і творчих проєктах, які проводяться в школі та за її межами. Учні відчувають відповідальність за свою роботу, за кінцевий позитивний результат, за рівень виконавської культури в цілому.

Стрижневу роль і важливе значення в музично-естетичному вихованні дітей і молоді відіграє вивчення музичної культури Угорщини та культур інших країн світу. З музичною культурою своєї країни та з її

найвизначними представниками учні знайомляться на уроках, під час відвідування культурно-освітніх заходів та виступів професійних виконавців і колективів. Слід зауважити, що в Угорщині виникла запальна суміш самобутньої угорської музики, з ледь помітним східним відтінком, і пристрасних циганських мотивів.

Укладачі навчальних програм намагаються познайомити учнів з кращими представниками музичної культури Угорщини, з-поміж яких: композитор, піаніст і музикознавець-фольклорист Бела Барток (1881–1945 рр.), який має велику музичну спадщину, котра включає шість струнних квартетів, концерти, оперу, а також музику для дітей.

З творчою спадщиною всесвітньовідомого угорського композитора єврейського походження, одного із засновників і найвизначніших представників віденської оперети Імре Кальмана (1882–1953 рр.) учні знайомляться вже у підлітковому віці. Шкільною програмою 5-8 класів передбачено знайомство з творчим доробком композитора, до якого увійшло 20 оперет, з-поміж яких: «Циган-прем'єр» (1912), «Княгиня Чардашу» («Сільва», 1915), «Баядера» (1921), «Графиня Маріца» (1924), «Принцеса цирку» (1926), «Фіалка Монмартру» (1930), автор симфонічних творів, інструментальних п'єс та романсів.

Учні дізнаються, що всесвітньовідому оперету Імре Кальмана «Графиня Маріца» завдяки численним чардашам та угорським мотивам називають «угорською рапсодією». Перегляд відеозапису окремих номерів оперети змушує учнів поринути у вишуканий світ дворянського життя, прикрашений понад 350-ма розкішними костюмами. Угорське «коріння» оперети підкреслює і сценографія, у якій домінує магічний синій колір всесвітньої злагоди, котрий часто зустрічається в народних костюмах Угорщини. У просторі використовується принцип угорської вишивки та знаменитого австрійського модерну. Це спонукає учнів замислитися над можливостями поєднання музики, художньої довершеності й хореографічної вишуканості сценічного дійства.

У другому акті, у сцені «Орфеуму» хореографічний дивертисмент представлений як своєрідний угорський канкан. Підлітки переконуються у тому, що музика з оперети «Графиня Маріца» – це низка визнаних часом шлягерів. Водночас – надзвичайно складна для виконання. Величезний діапазон сольних номерів, розгорнуті масові фінали, що не поступаються оперним. Тут вчитель зосереджує увагу дітей на використанні

композитором різних музичних форм, гармонічного поєднання та довершеності виконання головних дійових осіб.

Запроваджуючи комплекс методів інтерпретації музичних творів спрямованих на обговорення і аналіз сценічно-виконавського дійства, вчителі залучають учнів до активної участі в художньо-інтерпретаційній діяльності, що засвідчує рівень сформованості музично-теоретичних уявлень школярів, умінні використовувати їх в межах тієї чи тієї музичної форми або композиції, виділяти характерні особливості й обґрунтувати доцільність реалізації авторської думки.

Вивчаючи угорську музичну культуру учні переконуються, що на особливу увагу і шанобливе ставлення до своєї творчості заслуговує композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист, представник музичного романтизму, засновник угорської композиторської школи Ференц Ліст (1811–1886 рр.), якого визнано одним з найвпливовіших піаністів своєї епохи. На таких уроках учні дізнаються, що Ф. Ліст був знаним через свою благодійність: допомагав жертвам стихійних лих, сиротам, учив безкоштовно талановитих студентів, сприяв фонду пам'яті Л. Бетховена, пожертвував значні кошти на відкриття консерваторії в Будапешті.

Слід зауважити, що багато із його фортепіанних творів увійшли до «традиційного репертуару» – зокрема «Угорські рапсодії», «Соната сі-мінор» та два фортепіанні концерти. Ф. Ліст зробив численні фортепіанні транскрипції популярних сцен із опер, симфоній, каприсів Поганіні, пісень Шуберта. Окремі його фортепіанні твори вважаються найвидатнішими прикладами фортепіанної майстерності. Композитор був автором хорової, вокальної та симфонічної музики, а органні твори Ф. Ліста посіли чільне місце у репертуарі кращих органістів світу.

Знайомлячись з музикою Ф. Ліста учні дізнаються, що упродовж свого життя композитор написав понад 1300 творів. Витоками композиторського стилю Ф. Ліста вважаються французька та німецька композиторські школи, а також угорський міський музичний фольклор. Деякі особливості національної музики, наприклад танців вербункош та чардаш знайшли своє втілення в цілому ряді творів, перш за все в «Угорських рапсодіях», а також обробках народних пісень.

В результаті обговорення й творчих дискусій учні приходять до висновку, що основний принцип творчості Ф. Ліста – програмність. У основі більшої частини його творів лежить поетично-сюжетний задум. За

допомогою програми Ф. Ліст намагався надати мистецтву більшої дієвості та образної конкретики, більшої доступності для слухача. Учні з впевненістю стверджують, що творам Ф. Ліста загалом притаманний романтичний конфлікт дійсного і особистого, який вирішується через героїчність музичних образів.

З плином часу школярі прослуховують й аналізують окремі твори Ф. Ліста, присвячені героїчним подіям та постатям минулого – наприклад «Мазепа» (втілено героїчний образ українського гетьмана), «Героїчний марш в угорському стилі», «Битва гунів». Чільне місце в шкільних програмах займають твори, натхнені національно-визвольним рухом. З-поміж них «Поховальна хода», присвячена пам'яті страчених 1849 року революціонерів, симфонічні поеми «Плач за героями», «Угорщина» та інші твори. Учні приходять до висновку, що тема Батьківщини прослідковується також в таких творах, як «Угорські історичні картини», «Угорська коронаційна меса» та багатьох інших творів, які увійшли до золотого фонду світової музичної культури.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Зважаючи на викладене можна зробити висновок, що Міністерство освіти Угорської Республіки постійно піклується стосовно музично-естетичного виховання дітей і молоді. До навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів включено предмет «Музика», найбільш обдаровані діти розвивають свої музично-творчі здібності займаючись в школах з поглибленим вивченням музичних дисциплін. Окрім уроків, діти відвідують хорові та інструментальні колективи, вокальні та фольклорні ансамблі, навчаються гри на певних музичних інструментах. Чільне місце в житті школярів займає відвідування концертних залів, виступів професійних та самодіяльних виконавців та художніх колективів з подальшим обговоренням. Залучення дітей до різних форм музикування позитивно впливає на інтелектуально-творчий розвиток учнів, сприяє формуванню культурно-мистецьких цінностей, розвиває емоційний відгук та художньо-естетичне сприйняття навколишнього світу.

Подальші наукові розвідки організації загальної музичної освіти в Угорській Республіці можуть бути пов'язані з аналізом змісту сучасних музично-педагогічних технологій, які використовуються вчителями музики на уроках та в позакласній роботі з музично-естетичного виховання молоді.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Музично-педагогічні системи та концепції ХХ століття : підручник / Ніколаї Г. Ю., Черкасов В. Ф. та ін.: за загл. ред. канд. пед. наук. проф. Тайнел Е. З. Вид. 2-ге. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. Харків, 2018. 433 с.
2. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне : Овід, 2012. 352 с. : <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9019/1/Sysoieva%20Osvitni%20s.pdf>
3. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. К. : КНУКіМ, 2006. 188 с.
4. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти. Навч. методичний посібник. Тернопіль. Навчальна книга. «Богдан». 2011. 620 с.
5. Тайнел Е. З. Музичне виховання за методом відносної сольмізації. Навч. метод. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич 2001. 211 с.
6. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : навч. посіб / Володимир Черкасов. К. : ВЦ «Академія», 2016. 240 с. (Серія «Альма-матер»)
7. Machlis J., Forney K. The Enjoyment of Music. New York : W.W. Norton & Company, 2015. 672 p.

REFERENCES

1. *Muzychno-pedahohichni systemy ta kontseptsiiy KHKH stolittya.* (2018). [Music and pedagogical systems and concepts of the twentieth century]. Kharkiv.
2. *Osvitni systemy krayin Yevropeys'koho Soyuzu: zahal'na kharakterystyka.* (2012). [Educational systems of the European Union: general characteristics]. Kyiv.
3. Oleksyuk, O. M. (2006). *Muzychna pedahohika.* [Musical pedagogy]. Kyiv.
4. Rostovskyy, O. Ya. (2011). *Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity.* [Theory and methodology of music education]. Ternopil.
5. Tynel, E. Z. (2001). *Muzychne vykhovannya za metodom vidnosnoyi sol'mizatsiyi.* [Music education by the method of relative solmization]. Drogobich.
6. Cherkasov, V. F. (2016). *Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity.* [Theory and methodology of music education]. Kyiv.
7. Machlis, J., Forney, K. *Nasoloda muzykoju.* (2015). [The Enjoyment of Music]. New York.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: становлення і розвитку музичної освіти в Україні та Західній Європі, теорія і методика музичної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHERKASOV Volodymyr Fedorovich –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Department of Music Art and Methods of Music Education of Centralukrainian Volodymyr Vinnichenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation and development of music education in Ukraine and Western Europe, theory and methods of music education.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2021 р.

УДК 37.378.784

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-50-54

ШЕЛЕПНИЦЬКА-ГОВОРУН Наталія Михайлівна –

професор кафедри культурології

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5670-6358>

e-mail: shelepnytska@ukr.net

ПРІОРИТЕТИ У ФОРМУВАННІ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЛЬЩІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проведення в життя закладів вищої освіти освітніх реформ, концепції, нормативно-правових документів сприяють концептуальні підходи-пріоритети у формуванні вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Необхідність модернізації системи вищої освіти в логіці концептуальних підходів зумовлена потребами сучасного, кардинально мінливого суспільства в підготовці фахівців музичного мистецтва, що володіють високим рівнем загальної та професійної культури. У зв'язку з цим зростають вимоги до професійної підготовки фахівців музичного мистецтва, до їх музично-педагогічної культури, складовою якої виступає вокально-педагогічна культура.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні підходи, які використовуються у закладах вищої освіти Польщі вивчали вчені: А. Бялковський, З. Вятровський, М. Гавран, Н. Жорняк, С. Качор, Б. Мілерські, Т. Левовицький, О. Мілютіна, Г. Ніколаї, Н. Овчаренко, В. Олійник, О. Отич, Б. Сліверський, О. Суховірський, Ф. Шльосек тощо.

Мета статті – розкрити найбільш поширені підходи, які використовуються у закладах вищої освіти Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо найбільш поширені підходи, які використовуються у ЗВО Польщі в процесі розв'язання зазначеної проблеми.

Полікультурний підхід. За останні десятиліття у Польщі посилилась зацікавленість проблемою полікультурності освіти. Зокрема, запропонована концепція «полікультурної освіти», яка, на думку О. Мілютіної, проголошує рівноправне співіснування різних культур і відображає

філософію плюралізму [6].

Актуальність полікультурної освіти майбутніх фахівців музичного мистецтва в розвинутих країнах світу, у тому числі й у ЗВО Польщі, у другій половині ХХ ст. зумовлена як інтеграційними, так і глобалізаційними процесами в сучасному мінливому світі, а також значною інтенсифікацією між культурних контактів. Прихильником підходу полікультурності освіти є відомий польський учений А. Бялковський, який характеризує названий підхід інтересом до мультимедійності, музичного плюралізму, що означає рівноправність до різних течій у музиці, у її культурі, а також вимогами до збільшення в навчальних планах та програмах частки етнічної музики (стосовно до певного народу). Це наголошує на необхідності обізнаності майбутніх фахівців музичного мистецтва (у тому числі й формування вокальної культури) щодо розвитку полікультурного підходу у викладанні музики в різних країнах.

У польських ЗВО запроваджено навчальні дисципліни полікультурного змісту, організовано студентські товариства з «полікультурної і міжкультурної освіти»; передбачено педагогічну практику та розробку студентами проектів за полікультурною тематикою. Науковці М. Гавран та Н. Жорняк в роботі «Полікультурний аспект професійної підготовки вищих навчальних закладів Канади та Польщі» висвітлюють етапи полікультурної освіти в Польщі за етапами: вивчення власної культури; вивчення інших культур та осмислення їхньої сутності; взаємний досвід і співпраця. Отже, головною метою у навчанні полікультурності в Польщі є як уміння презентувати власну культуру, так і пізнання інших культур [2].

Інтердисциплінарний підхід. Для